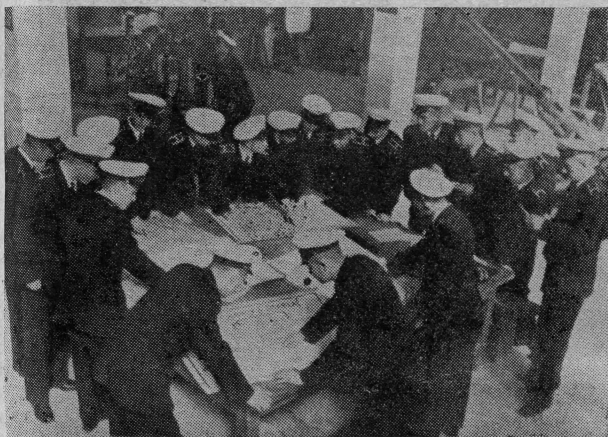

Ni preko ranjenih stražara . . .

Kap. korvete Vladimir Konestabo - Split

Prolaz Maknare; svjetionik Veli rat; kamena kula visoka četrdeset metara, smještena na rtu. Tko od pomoraca ne zna za taj svjetionik, što mu bljesne i pokaže put dok je još daleko od kopna, negdje na pučini Jadrana? Taj smo svjetionik pažljivo čuvali u toku rata da nam ostane neoštećen.

Budući pomorski oficiri na času navigacije

Doduše, on je bio tada ugašen kao i svi drugi. Ali, brižljivi svjetioničar je svakog dana uređivao aparature i kuću do svjetionika u kojoj je stanovao. To je bio njegov borbeni zadatak, o čemu je sa zanosom pričao borcima, sjedeći navečer pri svjetlu svijećice napravljene od loja i u slobodnim časovima. Časkanje bi onda prešlo na jutrošnji ulov »hobotnica«. Borci su već bili postali pravi majstori za hvatanje ove vrsti ribe rukom, rano u zoru, kada bi one izmilile na pličinu. Dva dječacića nestašno bi skakutala oko nas i zadirkiivala. Otac bi ih ukorio, gledajući ih kao da im prašta nestašluk.

To je bio topao dom svjetioničara i nas dok smo bili tamo, u kome je mnogo čega nedostajalo, obzirom na nestašicu u ratu, ali je uvijek bilo svježine, čvrste vjere u skorbu konačnu pobjedu, što bi svjetioničar često izrazio riječima: Sretna vam ruka, naši borci! Brzo će drug opet da pali na kuli svakog dana — pokazivao je rukom na sebe, govoreći o našoj pobjedi i završetku rata.

Naši borci mornaričke pješadije bili su smješteni u jednoj uredskoj sobi svjetioničareve kuće. Služba je bila naporna, jer se svega dvadesetak ljudi danonoćno smjenjivalo na stražarskim mjestima i položajima, po hladnoći i vjetru što duva na tom izloženom rtu. Ali, sve teškoće su savladavali uvijek uz pjesmu.

Ponekad bi se navečer daleko s pučine čuo zvuk motora, pa bi brzo nestao. Pažnja bi tada bila udvostručena, jer je sa te strane uvijek pri-

jetila opasnost. Ali, zimi pri zavijanju vjetra o kulu i drveće, uz šum mora, moglo se samo očima pratiti morski horizont. A uslijed magle i nevremena često ni to nije bilo moguće.

Tako je bilo i u noći 14. februara 1945, godine. Nebo oblačno i kišovito. Vjetar ja zavijao u mrkloj noći i nosio kapljice mora do naših stražara. Nekolicinu boraca što su se odmarali u kući svjetioničara probudio je pucanj. Jedan, pa odmah iza njega drugi, treći . . .

— Lijevo, komandire, pod kućom . . . — doviknuo je iz tame nečiji glas borcima, koji su se začas našli na dvorištu. To su viknuli borci što su prvi istrčali iz kuće i odmah jurnuli van kamene ograde, prema obali. Oni su legli iza oniskog kamenja, što je tu stršilo iz zemlje. Prolomio se prasak bombe . . .

Na mjestu, gdje je puteljak iz sela na Dugom Otoku vodio u dvorište svjetionika, sasvim sa suprotne strane od one gdje se čuo pucanj, nekih 150 metara udaljeno od kuće, borci su pronašli naše ranjene stražare, gdje leže iza zaklona.

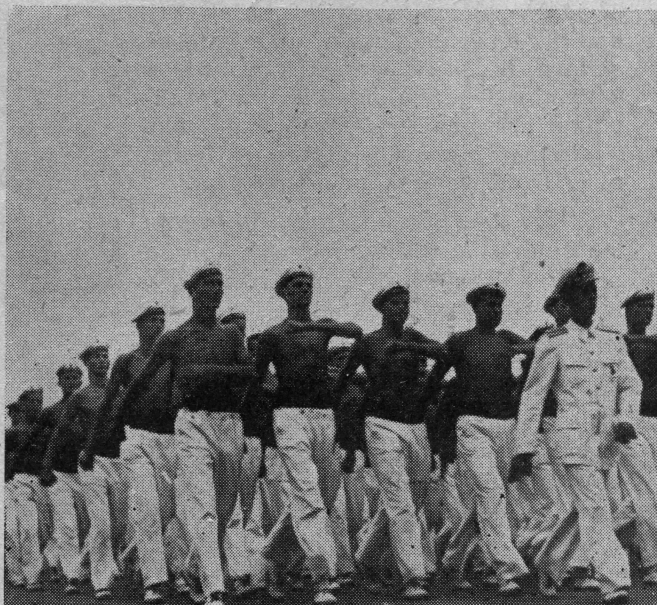
Nitko se tog momenta nije mogao brzo snaći i ocijeniti šta se zbivalo. Pucalo se dolje, na obali, s lijeve strane svjetionika, a stražari su opet na ulazu u dvorište zgrade tukli prema kopnu . . .

— Ranjen sam, drugovi, . . . — doviknuo je borac — stražar Žic, — Gonite bandite . . .

Borci su jurnuli u strijelce. Pritekli su kasnije i oni sa obližnje baterije.

Tek kasnije je razjašnjena stvar . . .

Stražari su promatrali prema moru. Pošto se svjetionik nalazi na rtu, sa tri strane opkoljen morem, jedni su gledali lijevu uvalicu, drugi desnu. Jedan stražar je osmatrao džbunje. Ništa naročitog nisu primjećivali u onoj ionako slaboj

Naši mornari odlaze na jutarnje vježbe

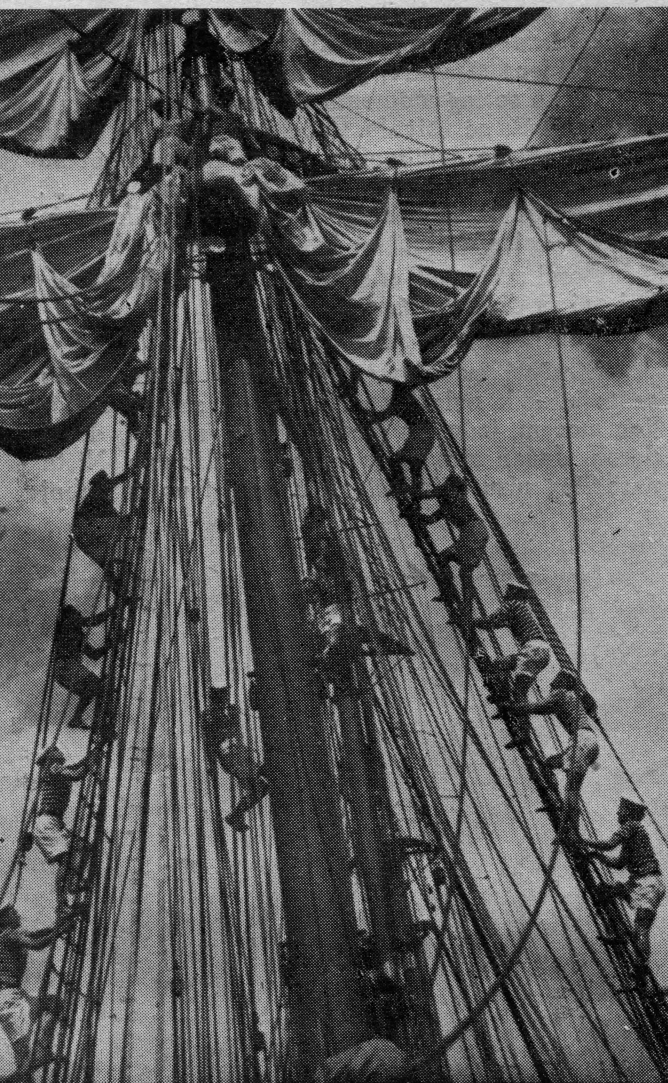

i ograničenoj vidljivosti. Osluškivati je bilo teško zbog udara valova i šuma vjetrova. Stražar Tičić, što je osmatrao džbunje i kopno, odjednom je opazio neku spodobu, koja se kroz gusto otočko raslinje iznenada probila na nekih desetak metara od njega. Skinuo je pušku i odmah je bio spreman za paljbu. Ali, nešto kao da mu je presjeklo rame. Pao je pogođen. Otpuzao je do kamene ograde i opalio metak na napadača. To je bio onaj prvi pucanj što su čuli borci u kući.

Drugi stražar, borac Žic, približio se puzeći desetak metara, da vidi što se događa, jer sa svog stražarskog mjesta nije mogao u tami da zaključiti ništa, osim toga da je borac Tičić napadnut. Ali kako? Čuo se samo povik ranilo me — i nikakvog pucnja prije toga!

Opazio je jednu siluetu, koja odmiče natrag u džbunje. Prvim metkom, oborio ju je, a zatim potrčao Tičiću u zaklon. Obojica su uperili puške, ne bi li se opet ponovio napad.

A što je bilo ono dolje, na obali, sa lijeve strane svjetionika, gdje su otrčala ona dva borca, čim su izišli iz kuće?

Izobrazba i vježbe na školskom brodu „Jadran“

Oni su opazili da se netko ležeći privlači zgradi svjetionika. Nisu ni časa oklijevali. Pozvali su nepoznatog da se preda, i odmah zatim otvorili vatru, našto je ovaj otpuzao u zaklon. Jedan borac bacio je ručnu bombu. Čuli su zapomaganje na njemačkom jeziku . . .

Radilo se o njemačkim diverzantima, koji su željeli da dignu svjetionik u zrak, zbog njegove važnosti za plovidbu. Njih je jedna motorna torpiljarka dovela iz Rijeke, na pučinu, ispod svjetionika. Spustili su gumene čamce i sa njima došli do obale. Jedni su se prikriili kroz džbunje da likvidiraju stražare, dok se drugi šuljao k svjetioniku, noseći eksploziv. Stražare su napali muklim oružjem, da bi, likvidiravši ih nečujno, mogli neometano izvršiti zadatak. Međutim, onog što je napao stražare, pogodio je i ubio borac Žic. Poginuli je kasnije nađen u džbunju. Nađeni su i gumeni čamci, puni eksploziva, naoružanje i sprema diverzanata.

Ubijeni oficir, nađen na ulazu u dvorištu svjetionika, kako se vidjelo iz dokumenata, bio je lajtnant Johannes Haidorn. Ranjeni podoficir, što se šuljao sa eksplozivom pod svjetionik, zvao se Otto Block. On je, kako je izjavio, bio na specijalnoj obuci diverzanata. Naročito su vježbali gađanje na pojedine ciljeve iz snajpera i muklog pištolja. Nakon završenog kursa uvršten je u specijalnu jedinicu diverzanata. Ovo mu je već bila četvrta ili peta akcija, ako je točno izjavio na saslušanju.

Snalažljivi i hrabri stražari spasili su ako ne samo veliki svjetionik, neobično značajan za plovidbu, već svoje drugove i obitelj svjetioničara . . . Kasnije smo sa svjetioničarem bili još tješnje povezani, on nam je stajao uvijek na raspoloženju za sve što je trebalo i što je mogao da izvrši.

Borci Tičić i Žic su nakon oporavka u bolnici opet bili u našim redovima. Još mi je u svježem sjećanju hrabri komandir odjeljenja i skopjevski rukovodilac u četi, mladi Žic, čije je grudi krasila medalja za hrabrost, dok se vodila borba za oslobođenje Istre i Kvarnerskih otoka. Tičić, mladić star svega petnaest godina, bio je dobar i povjerljiv kurir. Za ono što su učinili one noći na straži, iako podlo napadnuti, i neprijatelj im je davao priznanje. Podoficir Block je na saslušanju rekao: »Nisam vjerovao da ću naići na ovako hrabre ljude, a naročito ne na ovakve dobre strijelce . . . «

Takvi su bili naši stražari.

Svjetioničareve riječi o skoroj slobodi brzo su se obistinile, a njegov voljeni svjetionik Veli Rat, danas baca svoje svijetlo na pučinu i vrši svoju plemenitu ulogu: pokazuje put svim pomorcima svijeta koji tuda prolaze. . .